

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ТА КОНСУЛЬСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Михальчук Дарія Сергіївна, студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри загально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ *Кулик Т.О.*

Дипломатичне і консульське право — одна з найдавніших галузей права. Її основи були закладені ще на початку людської цивілізації, але розквіт припав на етап формування централізованих держав як основних суб'єктів міжнародного права.

Дипломатичне і консульське право — один із головних інструментів реалізації зовнішньої політики держави. Залежно від існуючих міжнародних відносин змінювалися форми, методи і характер прояву: від застосування сили та заповнення прогалін у міжнародно-правовому регулюванні, нерівноправних відносин між високорозвиненими і слабкорозвиненими державами до принципів мирного розв'язання спорів, поваги, суверенної рівності й незалежності держав, відмови від застосування сили, широкого використання дипломатичних методів.

Сьогодні зросла не лише спрямованість зовнішньої політики держав, але й складність міжнародних проблем, що вимагають безпосередньої участі в дипломатичному процесі глав держав, глав урядів і міністрів закордонних справ. Сучасна дипломатія потребує належної міжнародно-правової регламентації, яка б враховувала інтереси всіх держав, незалежно від їх економічного, військового, соціального розвитку [1, с. 20].

Питання правового регулювання дипломатичної та консульської служб в Україні є одними з найбільш важливих і актуальних у сучасній правовій науці. Вивчення цієї проблеми є досить важливим як з теоретичного, так і практичного поглядів. Проголошення незалежності України та змін у глобальному геополітичному становищі на початку 90-х рр. XX ст., подолання біполярності міжнародних відносин створили позитивні умови для виведення дипломатії України на новий рівень [1, с. 27].

Така специфіка полягає в необхідності одночасного просування Української держави у міжнародний політичний простір і опанування нових відносин у цьому просторі, які ще проходять стадію як формування, так і становлення.

Поряд із зовнішньополітичними на діяльність дипломатичної та консульської служб також впливають суспільно-політичні та правові зміни всередині держави.

Вказані зміни впливають на зовнішню політику Української держави, що в свою чергу потребує внесення суттєвих змін у діяльність дипломатичної служби України.

Особливе значення цього питання посилюється тим, що діяльність дипломатичної служби України регламентується як міжнародним, так і адміністративним правом України, оскільки вона входить у систему державної служби, нормативно-правові акти якої регулюють також внутрішні відносини в системі дипломатичної служби. Таким чином, від норм адміністративного права суттєво залежить і питання удосконалення та адаптація дипломатичної та консульської служб до нових умов.

Зазначена проблематика перебуває в полі зору вчених, її різні аспекти досліджувалися у працях таких українських науковців, як: В. Авер'янов, Ю. Битяк, В. Коваленко, В. Колпаков, О. Кузьменко, В. Малиновський, О. Остапенко, О. Петришин, та інші. Серед зарубіжних науковців необхідно зазначити праці Т. Зонової, В. Зоріна, Ж. Камбон, Ю. Козлова, Л. Нопова, А. Торкунова, Дж. Фельтхем та інших [2, с. 47-48].

Водночас, окремі аспекти проблеми правового регулювання дипломатичної та консульської служб залишилися невирішеними і потребують подальшого дослідження адміністративно-правове регулювання діяльності. Залишаються невизначеними ролі дипломатичної та консульської служб в процесі підготовки і прийняття політичних рішень, відсутня концепція правового регулювання дипломатичної служби, яка б відповідала сучасним реаліям міжнародних відносин, потребує удосконалення і правова діяльність

дипломатичної служби України [3, с. 127].

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування правового регулювання дипломатичної служби в Україні на базі чинного законодавства України та узагальнення правозастосовної практики діяльності суб'єктів дипломатичної служби.

Під час роботи над тезами, я ставила перед собою такі завдання як: 1) дослідити теоретичні засади правового регулювання дипломатичної служби на основі аналізу наукових праць українських і зарубіжних учених; 2) визначити роль дипломатичної служби України у процесі підготовки та прийняття політичних рішень; 3) здійснити аналіз принципів права в регулюванні адміністративних правових відносин; 4) провести аналіз законодавчо-правової бази України у сфері зовнішньої політики; 5) проаналізувати правове забезпечення функцій дипломатичної служби в Україні.

Об'єктом дослідження роботи є суспільні відносини, які виникають під час діяльності дипломатичної та консульської служби України.

Предмет дослідження – нормативно-правові акти, які регулюють дипломатичну та консульську службу в Україні.

У роботі використані загальнонаукові та спеціально-наукові методи, за допомогою яких розкрито об'єкт і предмет дослідження, та визначено процес адміністративно-правового забезпечення діяльності дипломатичної служби України. Аналіз вітчизняного, зарубіжного і міжнародного законодавства та досвіду правового регулювання дипломатичної та консульської служби в системі міжнародного співтовариства.

У процесі дослідження встановлено, що дипломатична служба є особливим видом державної служби, яка безпосередньо пов'язана з реалізацією державою власної зовнішньої політики, спрямованої на зміцнення її зовнішньополітичного авторитету у світі. При цьому загальний характер зовнішньої політики держави визначається, з одного боку, соціально-політичним і економічним устроєм держави, з іншого – закономірностями і правилами, які регулюють міжнародні відносини в цілому [4, с. 97].

Зрозуміло, що зміни, які відбуваються як у міжнародній політиці, так і у світовій дипломатії, спонукають до внесення змін щодо правового регулювання діяльності дипломатичної служби України. Однією з найбільш важливих правових проблем у цьому аспекті є узгодженість українського національного права з міжнародним, оскільки діяльність дипломатичної служби регламентується як внутрішніми адміністративно-правовими, так і міжнародними правовими актами, узгодженість яких дозволила б їй більш ефективно виконувати свої функції [5, с. 159]. Визначено роль дипломатичної та консульської служби в процесі прийняття політичних рішень. У процесі все більш широкого прямого залучення глав держав та урядів до зовнішньополітичної сфери відбувається зниження ролі дипломата та консула як учасника переговорного процесу, у зв'язку з чим підвищується його значення в процесі підготовки та підтримання переговорного процесу. Тому пропонується розглядати дипломатичну службу не як самостійний суб'єкт зовнішньополітичних відносин, а як консультативну, допоміжну службу для офіційних осіб держави в процесі здійснення зовнішніх зносин.

Виходячи з того, що Міністерство закордонних справ України є центральним органом в системі дипломатичної служби, очевидно, що основними його функціями залишаються організація та координація зовнішньополітичної діяльності Кабінету Міністрів України, що відповідає практиці функціонування зовнішньополітичних відомств [6, с. 90-91]. Проте сучасні тенденції у сфері зовнішніх зносин, зокрема зростання кількості установ, які підтримують зарубіжні контакти, укладаючи міжнародні договори, в тому числі з неурядовими організаціями, зумовлюють необхідність підвищення ролі інформаційно-аналітичної та іміджевої функції дипломатичної та консульської служби для забезпечення інтересів держави.

Для ефективного розвитку державної служби в напрямі демократизації, підвищення її ефективності та стабільності потрібно вдосконалення правового діяльності дипломатичної та консульської служби. Її складають такі елементи: система принципів дипломатичної та консульської служби; функціонально-правовий інструментарій; адміністративні процедури в галузі міжнародних відносин; система державного й громадського контролю за діяльністю

працівників дипломатичної та консульської служби; відповідальність за невиконання або неналежне виконання службових обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В.Б. Адміністративна реформа і правова наука // Право України. – 2002. – № 3. – С. 246.
2. Анцелевич Г.О., Покрещук А.А. Міжнародне публічне право. Особлива частина: Навч. посіб. – К., 1999. – С.178.
3. Биркович Т. Державне управління дипломатичною службою України (1917–1920 рр.) // Держава і право: Зб. наукових праць. – 2006. – № 31. – С. 590.
4. Биркович Т. Дипломатична служба // Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення: Матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяченої 10-річчю Академії, Київ, 31 травня 2005 р.: У 2 т. / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – Т. 2. – С. 467.
5. Дипломатичний корпус: Упр. держ. протоколу / М-во закордон. справ України. – К.: [Вид. дім «Амадей»: АТ «Книга»], 2004. – 220 с.
6. Занфірова Т.А. Розвиток дипломатичної служби в Україні // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2005. – № 2. – С. 180.

РОЛЬ НАУКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА В РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Мисюра Яна Володимирівна, студент навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри загально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ *Лустовит Ж.М.*

Сьогодні, на жаль, у нашому суспільстві з'являються факти порушення правового статусу людини і громадянина, появою у населення недовіри до органів державної влади, зростанням рівня правового нігілізму тощо.

Саме наука конституційного права як галузева юридична наука, що являє собою цілісну систему знань, висновків та ідей щодо основ повновладдя народу, правового статусу людини і громадянина, організації та діяльності органів державної влади, засад місцевого самоврядування покликана узагальнювати, розробляти, впроваджувати ідеї, теорії і концепції розвитку сучасного конституціоналізму.

Вітчизняна наука конституційного права на основі світових досягнень прагне обґрунтувати інститути й категорії конституційного права, роль Конституції в суспільному житті, напрямки формування конституційного ладу. З прийняттям Конституції України 1996 р. увага науки конституційного права концентрується на проблемах реалізації її положень, взаємодії держави та інститутів громадянського суспільства, ролі політичних партій у поглибленні демократичних процесів в українському суспільстві. Зміст і призначення науки конституційного права обумовлені її функціями. В літературі визначають такі функції науки конституційного права: політичну, методологічну, ідеологічну, евристично-прогностичну, комунікативну, інтегративну, практико-прикладну, роз'яснювальну та експертну.

Важливим поштовхом для розвитку науки конституційного права стали розроблення і прийняття Конституції України, у якій зазначено гарантії, концептуальні ідеї розвитку держави як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової. Правова держава, спочатку, як певна ідея, теорія і концепція, а потім і відповідна практична модель влаштування держави і навіть суспільства, має історичну генезу і сучасні варіанти її розуміння. Що ж стосується принципів, які їй притаманні, то їх пошук здебільшого опосередковувався з'ясуванням взаємозв'язку і погодженості взаємодії права і влади.

Загалом слід зазначити, що теоретичні розробки великих вчених минулого з повною впевненістю можна назвати геніальними в площині державно-правових проблем, що розглядаються нами. Адже і на сьогодні абсолютна більшість з цих принципових положень, що стосуються ідей правової державності, не втратила своєї актуальності як у теорії, так і на практиці. Вони лише доповнилися, осучаснилися, інколи дістали іншу мовну інтерпретацію.

Магістральними напрямками сучасного конституційного права є гарантоване забезпечення здійснення прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, окремих груп людей і громадянського суспільства в цілому, де держава і людина несуть взаємну відповідальність згідно з правовим